

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ
ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ
ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований в 2009 році

Рівне – 2014

ББК 81
А - 43
УДК: 8

Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць.
Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2014. — 88 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Безкорвайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Заступник головного редактора:

Мороз Людмила Володимирівна – кандидат філологічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Постоловський Руслан Михайлович – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Архангельська Алла Мстиславівна – доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету);

Оляндер Луїза Костянтинівна – доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);

Гороть Євгенія Іванівна – доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Стеріополо Олена Іванівна – доктор філологічних наук, професор, (Київський національний лінгвістичний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ніколайчук Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Зимомря Микола Іванович – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький педагогічний університет ім. Івана Франка);

Сербіна Тетяна Георгіївна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 2 від 26.09.2014 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

The summary. The article is devoted to the problems of computers utilization at the foreign languages lessons. Such key objectives as integration of information technologies into the system of foreign languages studies within the continuous process of teaching are considered.

Key words: computer, information technologies, the Internet, information, foreign language, teaching, studies.

Одержано редакцією 22.04.2014 р.

УДК:81'243 (07)

Н.В. ЧЕРУХА, В.В. ЧЕРУХА

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ.

Резюме. В статті розглядаються основні напрямки європейської мовної політики, такі як багатомовність, професійно зорієнтоване володіння іноземною мовою, створення нових ефективних методів навчання з комунікативною спрямованістю. Інтеграція національної освіти в галузі навчання ІМ у світову систему освіти та європейські заклади освіти повинні здійснюватись з одного боку з урахуванням основних принципів державної освітньої політики в Україні, а з іншого боку цей процес вимагає врахування основних вимог європейської та світової мовної політики та пошуку нових, ефективних методів навчання.

Ключові слова: викладання іноземних мов, багатомовність, методи викладання, комунікативна спрямованість, галузь навчання, освітня політика, світова мовна політика.

Постановка проблеми. У будь-який період свого розвитку система навчання іноземних мов повною мірою має відбивати основні тенденції освітньої політики держави на певному історичному етапі і насамперед якнайповніше реалізовувати мету освіти в цілому.

Інтеграція національної освіти, зокрема, навчання іноземних мов у світову систему освіти та європейські заклади освіти, пов'язані з навчанням іноземних мов, здійснюється з урахуванням основних принципів державної освітньої політики в Україні, таких як пріоритетність освіти, її демократизація, гуманізація та гуманітаризація, національна спрямованість, неперервність, багатокультурність і варіативність, відкритість системи освіти та нероздільність навчання і виховання [4].

У зв'язку з розширенням комунікації європейських і не тільки народів, масової міграції, сучасна Європа тяжіє до багатомовності. Це явище розглядається як суттєве досягнення людства, здатність людей до розуміння інших культур, до цивілізованості, вихованості, толерантного ставлення до інших. Багатомовність є відображенням культурного розмаїття. Оволодіння кількома іноземними мовами є найкращою гарантією взаєморозуміння між народами [1].

Міністерства освіти в європейських країнах змушені, не зважаючи на фінансові труднощі, збільшувати кількість іноземних мов, навчальних програм та покращувати якість самого навчання. Так в Люксембурзі і Голландії вивчають три європейські мови в системі шкільної освіти. В Бельгії, Данії, Португалії дві європейські мови обов'язкові. Звичайно, англійська залишається першою іноземною мовою в будь-якій європейській шкільній системі. Французька зберігає позиції другої обов'язкової мови, оскільки в професійній сфері (юриспруденція, адміністративна діяльність, соціальні й гуманітарні науки, медицина, фармакологія, агрономія та інші) попит на неї залишається високим. Наприклад, у Греції 40% учнів вивчають французьку в державних і звичайно в багатьох приватних школах. Не залишаються без уваги й інші європейські мови. Виникає тенденція опанування мови сусідньої держави [7].

Важливою, на нашу думку, є також проблема свободи вибору тієї чи іншої іноземної мови. Актуальною вона є насамперед для студентів вищих навчальних закладів. Як приклад вирішення можна навести Велику Британію. За даними на 2001 рік студент міг вивчати одну чи кілька іноземних мов як немовну спеціальність із 31 запропонованої. Спектр запропонованих для вивчення мов досить широкий і є тенденція до його розширення.

Як відомо, методика навчання будь-якої мови включає три основні аспекти:

- соціально-психологічний;
- педагогічно-методичний;
- лінгвістичний.

Змінний є лише останній компонент [1]. Щодо першого, то, на жаль, в Європі поки що відсутні дослідження, пов'язані з потребами тієї чи іншої мови, які враховували б економічні, політичні, соціальні і психологічні моменти [6].

Визначальним у популярності на даний момент є фактор економічного розвитку країни, мова якої вивчається. На сучасному етапі мовну політику країн Західної і Східної Європи визначають німецька, французька та італійська мови [5].

Одним з пріоритетних напрямків європейської мовної політики названо професійно зорієнтоване володіння іноземною мовою (vocationally oriented language learning). Сьогодні професійно зорієнтоване вивчення іноземних мов у рамках Ради Європи є обов'язковою ланкою в системі неперервної освіти в період

між закінченням школи і початком професійної діяльності особи. Професійний підхід ґрунтується на встановленні інтегративних зв'язків між змістом професійно зорієнтованої освіти та загальним курсом вивчення іноземних мов, що повинно знайти своє відображення в навчальних програмах для середніх спеціальних та для вищих навчальних закладів [3].

Методичній науці як одній з підсистем загальної системи навчання ІМ властиві інтегративні процеси. Вона трансформує вимоги суспільства й системи освіти до ІМ як навчального предмета в конкретні методичні концепції, програми, різноманітні рекомендації, підручники, посібники тощо [5].

Стратегічний курс України на приєднання до європейської та світової спільноти вимагає від українських освітян в галузі ІМ створення найефективніших методів навчання мов з чітко визначеною комунікативною спрямованістю. В зв'язку з цим сформульовані загальні принципи розробки конкретних методів навчання ІМ. Серед них гуманістична перспектива вивчення ІМ, постійне мовне вдосконалення, мова - найкращий інструмент для комунікації та інтелектуального розвитку людини, голістичний підхід до викладання мов, що сприяє цілісному розумінню індивіда, етносу, культур [1].

На сьогодні у змісті навчання всіх підручників з ІМ чітко прослідковується комунікативний підхід. Як відомо він полягає у створенні умов, що активізують діяльність спілкування іноземною мовою. Сама ж ця діяльність має відбуватися в рамках конкретних життєвих ситуацій, з якими студенти (учні) можуть зіткнутися за межами навчального закладу.

Як альтернатива продуктивному засвоєнню ІМ пропонується" модель рецептивного засвоєння, при якому кожен з учасників спілкування говорить своєю рідною мовою, але розуміє свого партнера, що також розмовляє своєю рідною мовою. Для засвоєння ІМ за даною моделлю потрібно значно менше часу, ніж для активного її засвоєння. Таким чином можна вивчати не тільки споріднені мови, але й мови однієї групи: німецьку - англійську, французьку - іспанську і т.д. Важливим моментом при цьому є, як свідчать дослідження при навчанні дорослих ІМ досвід засвоєння хоча б однієї ІМ. Розробка моделі рецептивного засвоєння ІМ дозволить досягнути багатомовності у відносно короткий термін.

Інша досить поширена модель прискороженого навчання ІМ в Східній і Західній Європі - це модель двомовних ВНЗ за якими немовні предмети викладаються як рідною так і ІМ.

Доцільно буде згадати ще два так звані альтернативні методи вивчення ІМ в країнах Західної Європи [6].

Обидва ці методи базуються на активній рецептивній діяльності, на основі якої розвиваються навички і вміння говоріння і письма. Один з них так званий "приріст" в ІМ. В його основі лежить психологічний постулат про те, що кожна людина з народження має здатність розуміти і відтворювати як рідне так і іншомовне мовлення. Розвиток цих здібностей проходить через такі етапи як: аудитивне чи візуальне сприйняття і розуміння мовлення інших людей, тривалий мовний такт, творче відтворення мовлення. Розуміння при цьому розглядається як активний внутрішній процес, що базується на специфічних мовних стратегіях і законах, якими людина володіє з народження і які є універсальними для всіх людей. Тому для розвитку таких здібностей необхідно дати студенту (учню) можливість як можна більше сприймати природне неадаптоване мовлення зі всіма властивими йому характеристиками: поєднання простих і складних пасажів, емоційним забарвленням, природним темпом і т.д.

Робота над текстом включає в себе три етапи: 1).аутентичне слухання; 2).детальна реконструкція тексту; 3).аналітичне прослуховування.

Перший етап спрямований на комплексне, глобальне сприйняття і розуміння тексту. Його кінцева мета - просування студентів (учнів) в розумінні іншомовних текстів завдяки накопиченню лексичного матеріалу.

Другий етап вважається основним в засвоєнні ІМ за даним методом і спрямований на комплексне розуміння тексту. На даному етапі робиться спроба детальної реконструкції одного з уривків глобального на I етапі тексту. Увага студентів (учнів) спрямовується на аспекти мови: граматики, лексики, фонетики. Саме на цьому етапі спостерігається значний "приріст" знань мовного матеріалу у студентів (учнів).

На третьому етапі студенти (учні) прослуховують текст ще раз, відшукуючи в ньому певні мовні явища: лексичні, фонетичні, граматичні для їх детального аналізу і засвоєння.

Кожен з етапів складається з певної кількості кроків. Ті ж етапи і кроки здійснюються при читанні аутентичних текстів ІМ: аутентичне (глобальне) багаторазове індивідуальне читання з послідовним подальшим обміном інформації і складанням спільного словника, аналітичне цілеспрямоване читання з пошуком певних мовних явищ в тексті з наступним звірянням спочатку в парах, а потім по тексту (вправа "білі острови").

Таким чином, головна ідея даного методу полягає в тому, щоб виділити чисто синтетичну діяльність, спрямовану перш за все на зміст висловлювання, від аналітичної, спрямованої на його форму, з наступним переходом до продуктивних видів мовленнєвої діяльності (говоріння і письма) за формою: від розуміння (перший етап засвоєння мови) до її вільного творчого використання (другий етап засвоєння).

Інший напрям у вивченні ІМ отримав назву за ім'ям його авторки Віра Біркенбіл (Birkenbihl -Methode).

Вивчення ІМ за цим методом також включає кілька кроків: Перший крок - декодування тексту (фраза ІМ → переклад рідною, іноземна → рідна і т.д.). При цьому чим абсурдніший "переклад", тим легше усвідомлюється різниця в структурах рідної й іноземної мови, вважає автор методу.

Другий крок - активне слухання. Учні (студенти) читають декодований на рідну мову текст і одночасно слухають текст іноземною мовою з диска. Наприклад:

Читають: слухають:

Сьогодні гарна погода Il fait beau aujourd'hui.

Завдяки цьому поняття іноземної та рідної мови сполучаються між собою в корі головного мозку невідривно й одночасно, а не з певним проміжком часу, як при звичайній системі навчання (спочатку вимовляється слово "сьогодні", а за ним йде переклад «aujourd'hui») При цьому виводяться на свідому основу граматико-структурні відмінності в мовах, тобто граматичні правила засвоюються наочно без спеціального їх заучування. На цьому етапі необов'язково читати іншомовний текст, якщо треба навчитися лише слуханню і говорінню. Текст треба слухати до тих пір, доки учні (студенти) будуть розуміти його без перекладу.

Третій крок - пасивне слухання. В той час коли вдома учні (студенти) зайняті чимось іншим (прибиранням квартири, читанням газет і т.д.), текст, записаний на диск, звучить як фон іншої діяльності. При пасивному слуханні навчальний матеріал мимовільно відкладається в оперативній пам'яті правої півкулі головного мозку.

Четвертий крок - активна діяльність аудіювання, говоріння, читання і письма (в залежності від поставленої мети навчання) на основі засвоєного в перших трьох кроках тексту.

Підводячи підсумок можна виділити такі основні напрямки європейської мовної політики:

а) багатомовність;

б) професійно зорієнтоване володіння ІМ;

в) створення нових ефективних методів навчання з комунікативною спрямованістю.

Інтеграція національної освіти в галузі навчання ІМ у світову систему освіти та європейські заклади освіти повинні здійснюватись з одного боку з урахуванням основних принципів державної освітньої політики в Україні, а з іншого цей процес вимагає врахування основних вимог європейської та світової мовної політики та пошуку нових, ефективних методів навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Крючков Георгій, Стратегія навчання іноземних мов в Україні.// Іноземна мова в навчальних закладах. - 2002.- №1-2.- с 10-13.
2. Морська Л.І. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов для спеціальних цілей.// ІМ.- 2002.-№2.-с.23-24.
3. Першукова О.О. Стратегія європейських країн у галузі навчання іноземних мов.// Педагогіка і психологія. — 2001.-№3-4.- с 175-182.
4. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Пояснювальна записка.// Іноземна мова в навчальних закладах. - 2002.- №1-2.- с 42-47.
5. Редько В. Г. Фактори впливу на формування сучасної системи навчання ІМ у загальноосвітньому навчальному закладі.// Педагогіка і психологія. - 2001.-№3-4.- с 43-50.
6. Бердичевский А. Л. Языковая политика и методика преподавания иностранных языков в странах Европы.// ИЯШ.- 2002.- №5.- с. 16-22.
7. Китайгородская Г.А. Новые подходы к обучению иностранным языкам.// Интенсивное обучение иностранным языкам.- М., 1990.- с.4-11.

Резюме. В статье рассматриваются основные направления европейской языковой политики, такие как многоязычие, профессионально сориентированное владение иностранным языком, создание новых эффективных методов обучения с коммуникативной направленностью. Интеграция национального образования в области обучения ИЯ в мировую систему образования и европейские учебные заведения должна осуществляться с одной стороны, с учётом основных принципов, государственной образовательной политики в Украине, а с другой стороны, этот процесс требует учёта основных требований европейской и мировой языковой политики и поиска новых, эффективных методов обучения.

Ключевые слова: преподавание иностранных языков многоязычие, методы преподавания, коммуникативная направленность, область обучения, образовательная политика, мировая языковая политика.

The summary. The article reveals such main directions of European languages policy as multilinguility, vocationally oriented language learning, creation of new effective methods of teaching with communicative trend. The integration of national education in the field of teaching foreign languages into the world system of education and European educational establishments must be realized with taking into consideration the main principals of state educational policy in Ukraine on the one hand and this process needs the execution of main demands of European and world languages policy and the search of new effective methods of teaching on the other hand.

Key words: teaching foreign languages, multilinguility, methods of teaching, communicative trend, field of teaching, educational policy, world languages policy.

Одержано редакцією 1.06.2014 р.

ЗМІСТ

<i>Скібчик А.В., Мороз Л.В.</i> Оригінал як дискурс: стратегії і тактики співрозмовників	3
<i>Ковалюк В.В.</i> Структурно-семантичні особливості неологізмів англо-американського походження в сучасній українській мові	4
<i>Опанасюк І.О., Мороз Л.В.</i> Слова в часі (неологізми, архаїзми та історизми): особливості їх перекладу	7
<i>Пашко І.О., Мороз Л.В.</i> Жанрово-стилістична домінанта в перекладі	10
<i>Вакулинська Л.М.</i> Повтор як комунікативний мовний засіб у німецькомовних біблійних текстах	12
<i>Останчук М.В., Дуброва А.С.</i> Життєвий, творчий шлях та науково-педагогічна діяльність К. Е.Цюлковського	14
<i>Крук М., Мороз Л.В.</i> Рівні та одиниці перекладу	18
<i>Пашкевич М., Мороз Л.В.</i> Синтаксичний рівень і його одиниця: речення/висловлювання та їх дифініції для перекладознавства	21
<i>Король О.Ю., Мороз Л.В.</i> Значення поняття стилю для перекладацької інтерпретації	24
<i>Хомицька Р.В.</i> Семантичний аналіз прислів'їв та приказок	26
<i>Бігунова С.А., Зубілевич М.І.</i> Лінгвостилістичні особливості тексту як продукту мовлення	29
<i>Краля І.В., Мороз Л.В.</i> Час і простір у художньому творі як видова ознака мемуарної літератури	32
<i>Калініченко М. Н.</i> Готорні і «друге велике пробудження»	34
<i>Мороз Л.В.</i> Завершальна фаза еволюції конні-кетчерівського памфлету	38
<i>Шкода Н., Мороз Л.В.</i> Сюжетно-композиційні новації – провідний чинник жанрового розвитку художніх життєписів	39
<i>Новосад Н.І., Мороз Л.В.</i> Художня біографія як різновид ренесансної «літератури факту»	42
<i>Мороз Л.М.</i> Новелістична традиція на теренах англійського Ренесансу	44
<i>Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е.</i> Особливості розуміння поетичних творів Філіпа Морена Френо	49
<i>Кисляк О.В., Кравець Д.В.</i> Неочікуваний і зовсім несподіваний Ремарк	53
<i>Дуброва А.С., Трофімчук В.М.</i> Система і характер вправ професійно орієнтованого курсу для інтенсивного навчання читання	56
<i>Баталія Л.О.</i> Педагогічні та теоретичні засади розвитку альтернативних шкіл в країнах західнослов'янського світу	59
<i>Кушнір Н.В.</i> Застосування комп'ютера на заняттях з іноземної мови	62
<i>Черуха Н.В., Черуха В.В.</i> Тенденції розвитку методики викладання іноземних мов в Україні та за кордоном	64
<i>Бойко Н.Г.</i> Краєзнавчий матеріал як фактор забезпечення соціокультурної компетенції	67
<i>Данілова Н.Р.</i> Застосування комп'ютерних технологій для навчання студентів-економістів іноземній мові	69
<i>Безкоровайна О.В.</i> Культура особистісного самоствердження студента-філолога – актуальна соціально-педагогічна проблема	71
<i>Кочубей О.С.</i> Запровадження компетентнісного підходу у підготовці фахівців з вищою освітою	74
<i>Давнюк С.В., Козицька О.А.</i> Проблеми формування мовної культури студентів	78
<i>Олесюк Л.В.</i> Звуконаслідувальна лексика в сучасній англійській мові	80
<i>Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е.</i> Social intellect of the person in the space of his/her complex of interpretations	82
<i>Відомості про авторів</i>	86
<i>Зміст</i>	87

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований у 2009 р.

Відповідальний редактор збірника Петрівський Я.Б.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Мороз Л.В.
Технічний редактор Ковалюк В.В.
Комп'ютерна верстка Ковалюк В.В., Краля І.В.

Підписано до друку 26.09.2014 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 24,02. Обл. вид. арк. 17,39. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет.

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

**А – 43 Актуальні проблеми філології та методики викладання
гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ,
2014. — 88 с.**

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 81'243

ББК 81.2